(چالاکی هەموو شتێکەو، ئامانجیش هیچ نیە)!.. سابیر م.

لە وابەست بە ڕووداوەکانی ئەم دووایانەی داخستنی « دەزگای ڕۆشنگەری چاودێر»ەوە!

ئەم ووتەیەی سەرەوە کە تایتڵی ئەم باسەیە ، ووتەی ناساراوی ئیدوارد بڕنشتاینە ، کە سەرخەتی هێڵە گشتیەکانی سۆسیال دیمۆکراسی بۆرژوایی لە ئەوروپاو جیهان دامەزراند ، ئەویش دژ بە میتۆدو بۆچوونەکانی مارکس سەبارەت بە ئامانجی شۆڕشی پڕۆلیتاریا کە (دیکتاتۆریەتی پڕۆلیتاریا) یە .

لەم ئیستنباطە زانستیە کۆمەڵایەتی و چینایەتیەی مارکسەوە کە لە (گشتەوە بۆ تایبەت ، وە لە تایبەتەوە بۆ گشت) کردووویەتی ، وە ئامانجی سەرەکی سیاسی پڕۆلیتاریا لە (دیکتاتۆریەتی پڕۆلیتاریا) دا داڕشتوە ؛

ئا لەم دیدگایەوە با شۆڕبینەوە بۆ سەر میتۆدو هزری سیاسی لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست ، وە بەتایبەت وابەست بە کوردەکان و بزووتنەوە چەپەکانی، وە چالاکی بزووتنەوە جیاوازەکانی چەپە بۆرژواکان لەو ناوچەیە .

بێگومان تەواوی بزووتنەوەو ڕەوەندە جیاجیاکانی تر ، کە هەریەکەیان بە ناوێکی تایبەتەوە خۆیان نمایش ئەکەن ، وە پێیان وایە کۆمۆنیزمی سەردەمی مارکس و ئەنگلس و لێنین کۆن بووەو ، بەجۆرێک لە جۆرەکان درێژە بە بۆچوونەکانی یەکێتی چەپەکان و سەوزەکانی ئەوروپا ئەدەن وە لەوانە ؛
(دانیال□ ک□هێن- بەندیت) ئەدەن ، کە نمایەندەی فراکسیۆنی بۆرژوایی چەپەکان و سەوزەکانی فەڕەنساو ئەوروپای کردووە .

کەمنین ئەو مەیدانانەی کە سۆسیال دیمۆکراسی بۆرژوایی وەک ئایدیۆلۆژیای جیهانی ئیمپریالیستی ڕۆژئاوایی کاری لەسەر ئەکەن ، هەم لە جیهاندا و هەم لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا.

کەمنین ئەو مەیدانانەی کە سۆسیال دیمۆکراسی بۆرژوایی وەک

ئایدیۆلۆژیای جیهانی ئیمپریالیستی ڕۆژئاوایی کاری لەسەر ئەکەن ، هەم لە جیهاندا و هەم لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا.

لە گشتدا بزووتنەوەکانی چەپ لە دوای شۆڕشی ئێرانەوە هیچیتر نەبوون بەجگە لە (چەپێکی ڕیفۆرمیستی کرێکارانە) وە سۆسیال دیمۆکراتیانە ، کەلە بەرامبەر پۆپۆلیزمی شۆعبەوی و میللی ئەو سەردەمانەدا هاتەتە ئاراوە.

وە خودی تاک و لایەن و ڕەوتە چەپەکان چالاکیەکی برفراوانیان هەیە ، بەڵام چالاکی لە ڕوانگەی چ میتۆدێکەوە ؟ ئایا چالاکی لە پێناو خودی نیشاندانی چالاکیەکانە ؟ کە لەسەر بنەمای تیئۆری (هونەر لە پێناو هونەردا)! بەڕێوە ئەچن ؛

یان ئامانجەکی تری شۆڕشگێڕانەی هەیە؟ هەموو چەپەکانی سەر بە میتۆدی سۆسیال دیمۆکراسیانەی بۆرژوازی چالاکی جۆراو جۆر ئەنوێنن ، چ لە بواری دژ بە ڕاسیزم و نەژادپەرستی و فاشیەت و مافی مرۆڤ و ئازادی ڕادەربڕین و هەوڵدان بۆ دژایەتی کەمایەتیە ئاینیەکان، لەژێر ناوی بە سێکۆلاریزمکردنی کۆمەڵگا ، وە هەموو بوارەکانی تریش ......هتد .

ببینە چ میتۆدێک و هزرێکی سیاسی لیخن و قەزەونی بۆرژوازیانەو ووردە بۆرژوازیانەی چەپ چ سە بارەت بە (شۆڕش) ، (کۆمۆنیزم) ، (علمانیەت) ، (ئازادی بیرو ڕاو هەڵسوڕانی سیاسی)، …. هتد
لە جیهان و ناوچەکە بەڕێوە ئەچێت !

یەکێک لەو مەیدانانە ئەو تێزەیە کە پەیوەندی بە (ئازادی بیرو ڕاو هەڵسووڕانی سیاسیەوە) هەیە .
با بزانین(ئازادی هەڵسوڕانی سیاسی) لە ڕوانگەی چین و توێژە جیاوازەکانەوە ، چ مانایەکی چینایەتی و سیاسی هەیە ، وە بە قازانجی چ ئامانجەکی سیاسی ئەم شیعارە دووبارە ئەکرێتەوەو سوودی لێئەبینرێت ؟!

بێگومان وە ئەوەی شایانی باسە پڕۆلیتاریا لە ڕوانگەی بەرژەوەندیە سیاسی و خەباتکارانەکەی خۆیەوە ، خوازیاری شۆڕشگێڕانەی دانەبڕاو لە سیاسەتەکی ڕێکخستنی شۆڕشگێڕانە ، ئەوەی کە ئازادی لە خەبات و تێکۆشانی سیاس و ئابووری و جەماوەریدا هەبێت، بۆ ئەوەی بتوانێت خەباتی چینایەتی و سیاسی خۆی بە کەمترین کۆسپ و ڕێگریەوە بەرێتە پێشەوە.

بەڵام پرسیارەکە لێرەدا ئەوەیە ، ئایا لە خودی هەرێمی کوردستان و عێراق و ناوچەکە بزووتنەوەیەکی سیاسی شۆڕشگێڕانە بە قازانجی خەباتی سیاسی و ئابووری خەڵکی کارگەر و چەوساوە بوونی هەیە یان نا ، تا بتوانێت ئەم شیعارە بە قازانجی خەباتی سیاسی خۆی بەکاربهێنێت ؟

یەکێک لە جەرەکانی (چەپی بۆرژوایی) ئەو نمایەندییە کە خودی (مەلا بەختیار) لە هەوڵی ئەوەدایە کە خۆی پێوە هەڵبواسێت ، لەناو گێژاوی ئەو ململانێی سیاسی و ئابووری خێزانی کە لە ناو یەکێتیدا تێیکەوتووە ، سۆسیال دیمۆکراسی بۆرژوازیانەی خودی دەوڵەتانی ئیمپریالیستی ئەوروپاو جیهانی ڕۆژئاوایە ، کە بە وڵاتانی ژێردەستەی سەرمایەی ئیمپریالیزم لە یوتۆپیایەکی ڕووت هیچی تر نیە .

ڕەوەندی قووڵبوونەوەی لیبەڕاڵیزمی نوێ و گەشەی سەرمایەو گلۆبالیزمبوونی ، جار بە جار ئەم ڕیفۆرمیزمەی چەپ بەرەو لایەنە بۆرژوازیە ڕاستڕەوەکان وە بەتایبەت سۆسیال دیمۆکراسیەکانی بۆرژوازی پاڵپێوە ئەنێت ، وە لایەنگیری چینایەتی (اصطفاف طبقي) خۆیان ، بە خودی دەسەڵاتدارانی هەرێم وە مانەوەی قەوارەی هەرێم (لێرەدا مەبەستمان لە مانەوەی دەسەڵاتداریەتی حیزبەکانیەتی) ڕەوەندە چەپەکانی ئۆپۆزیسیۆنی ئێرانی نموونەی ئاشکرای ئەم دیاردەیەن ، کە بوون بە سەر قافڵەی مەیلەکانی چەپی میللی و ڕیفۆرمیستیە کرێکاریەکانی تر ، کە پشتیان بە سیاسەتی خۆسازان وە چالاکی و خولانەوە لە چوارچێوەی بازنەیەکی داخراوی سیاسەتی نەوان قوتبی سەوزو زەردا درێژە پێئەدەن .

لە پەیوەند بە ناکۆکیەکانی ناو باڵە جیاوازەکانی ناو حیزبە قەومیە کوردیەکانەوە ، وە بەتایبەت (دەزگای ڕۆشنگەری چاودێر) ، کە لێرەدا پەیوەستە ئەوە بڵێین وە بپرسین ؛ چ ڕۆشنگەریەک لێرەدا مەبەستە ؟ وە ئایا کۆمۆنیستەکان بە شوێن ئامانجی (سێکۆلاریزم و عیلمانیەتی بۆرژوازیەوەن) ؟
کە لەم جەرە سێکۆلاریزمەدا دەسەڵاتداریەتی بۆرژوازی پارێزراوە ، وە پرۆلیتاریا برنشتاین وتەنی نابێت شوێن ئامانجی سیاسی (دیکتاتۆریەتی پرۆلیتاریا) بکەوێت ، بەڵکە بەشوێن چاکسازی و عیلمانیکردن و سێکۆلارکردنی ئەم دەسەڵاتەوە بن ، کە ئەمەش بەخۆی وەک مۆدێلێکی حاکمیەتی بۆرژوازی جێی ڕەزامەندی جومهوری ئیسلامی نیە .

ئایا چینە کارگەر و چەوساوەکانی کورد ، وە سیاسەتی ڕاستەقینەی کۆمۆنیستەکان پێویستە ئەوە بێت ، کە ناکۆکی نێوان خێزانی باڵە بۆرژوازیەکانی دەسەڵاتی هەرێم و هەریەکێک لە حاکمیەتی زۆنەکان ، قووڵتر بکەنەوەو ئاشکراتر بکەن بۆ جەماوەری ستەمدیدەی کوردستان ، لە پێناو بردنە پێشەوەی خەباته سیاسی و فیکری چینایەتی خۆیان ، یان خۆیان و جەماوەر هانبدەن و ە بکەن بە تەڕەفدارو لایەنگری یەکێک لەم باڵانە ؟! ؛
کە دەیەها ساڵە سەرکردەکانیان جڵەوی سەرکوت و سووکایەتی بە مارکسیزم و چینی کرێکارو هەموو ئامانجە بەرزەکانی شۆڕشی ئۆکتۆبەرو تەواوی پڕۆلیتاریای جیهانیان لە ئەستۆ گرتبوو وە گرتووە ، وەک ئەرکێکی چینایەتی بەکرێگیراوانە بۆ ئیمپریالیستە سۆسیال دیمۆکراسەکانی جیهان و دەوڵەتە زلھێزەکانیان ؟!

ئایا شەڕی (براکوژی) یەکێتی و پارتی بە (پێشێلکردنی ئازادی هەڵسوڕانی سیاسی) دائەنرێت ؟! یان بە مۆتەکەی ژیانی تەواوی خەڵکی کارگەر و چەوساوەی کوردستانە لە هەرێم ؟

ئایا جیاوازی ململانێی کەڵەکەی سەرمایەو ، مانەوە لە دەسەڵاتدا لەناو زۆنی سەوزدا ، یان زەردا ، وە هەر هێرشکردنێک بێت بۆ سەر یەکتری بە (پێشێلکردنی ئازادی هەڵسوڕانی سیاسی) دائەنرێت ؟

ئایا پێویست بەوە ناکات کە ئەوە ئاشکرا بکەین و ڕیسوا بکەین ، ک□ ئەم دەسەڵاتداریەتەی هەموو باڵە کۆنەکان و تازەکانی ناو یەکێتی و پارتی و حیزبە ئیسلامی و لێبڕاڵەکان وە تەواوی لایەنەکانی سوودمەند لەم دەسەڵاتە و لەم قەوارەیە ؟!
وە پێداویستی ڕووخاندن و نەهێشتنیی دەسەڵاتداریەتی ئەوان ، ببێتە ئامانجی سەرەکی هێزی جەماوەری کارگەران و چەوساوەکانی کورد ، کە لە ئایندەیەکی تردا پێویستە شکڵبگرێت ، شانبەشانی پڕۆلیتاریای ناوچەکانی تری ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست ، وە ئەم ئامانجە ببێتە سەر لەوحەی ئامانجی شۆڕشگێڕانەی چینە چەوساوەکانی ئەو ناوچەیە ، بۆ ڕووخاندنی دەسەڵاتداریەتی بۆرژوازی – کۆمپرادۆری ڕەیعی لە ناوچەکە ؟

دەسەڵاتداران و بۆرژوا – کۆمپرادۆرە ڕەیعیەکانی ئەم ناوچەیەو ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست ، باش لەوە شارەزابوون و فێربوون ، وە بە پشتیوانی ئیمپریالیزمی جیهانی ، کە چۆن بتوانن جەماوەر کاڵفامبکەن و بەلاڕێدا بەرن ، وە هەر جارە بە بیانوویەک بیان کەن بە هێزی پاشکۆو جەماوەری خۆیان ، واتە هەر یەکێک لەم باڵە

سەرکوتگەرو بۆرژوا – قەومیانە ، هەروەک چۆن بزووتنەوەی گەڵانیان دروستکرد ، وە شیعاراتی چینایەتی ئەوانیان دزی و خۆیان کرد بە ڕابەڕی بەرژەوەندیەکانی ئەوان ، ئەمەش لەپێناو بەلاڕێدا بردنی خەباتی جەماوەری خەڵکی چەوساوەو ، وە گۆڕینیان بە هێزێکی جەماوەری پاڵپشت بە خودی هێزو حیزبە جەللادەکانیان .

ئەم قەیرانی سیاسی و ئابوورییە ناوچەییە برفراوانەی ، کە خودی دەسەڵاتدارانی قەوارەی هەرێمیش تێیکەوتوون، ڕەنگدانەوەی قەیرانی سەرمایەداری جیهانی و ناوچەییە، ڕەنگدانەوەی ململانێی ئێران و تورکیاو عێراق و وڵاتانی کەنداوە ، وە دواتر درێژکراوەی شەڕی قوتببەندی جیهانی چین و ڕوسیاو ئێران ..وە لایەنگرانیان ، لە بەرامبەر قوتببەندی ڕۆژئاواو ناتۆو وە ئیمپریالیزمی ئەمریکا .

وە هیچکوام لە حاکمانی زۆنی سەوزو زەرد ناتوانن تا سەر لەسەر سیاسەتی ڕیفۆرمکردن و چاکسازیکردن بە سەرکوتکردنی بەرامبەرەکەیان بژین ، بە چارەسەرکردنی ئەم کێشە قووڵە ئابووری و سیاسیانەی کە بەرۆکی بە ئەوانیش گرتووە .

ئەم سیاسەتی چاکسازیەی دژ بە گەندەڵی لە ڕێگەی سەرکوت و عەنتەریاتی سەربازیەوە ، هیچ ئامانجێکی تری نیە ، بێجگە لە گەوجاندن و شەقکردنی ڕیزەکانی جەماوەری خەڵک و دروستکردنی ئاژاوەیەکی کۆمەڵایەتی و سیاسی وە ڕەنگە پێکدادانی چەکدارانەشی بەدواوە بێت ، کە بە خودی جەماوەری کارگەر و چەوساوە خنکێنەرو بەلاڕێدابەرەو لە پێناو سەرکوتی ئەوانە ، وە هەندەیتر ئەوان خۆیان و مونافیسە سیاسیەکانیان بە نەبەردە قارەمانیەکانی شەڕی چینایەتی داهوو لە ناوچەکەدا لە لایەن کارگەران و ستەمدیدەکانی کوردستان ئامادە ئەکەن وە خۆیان بەهێز ئەکەن .

سابیر .م

١٠ / ٩ / ٢٠٢٤

لە پشت پەردەی واقیعی کامێراوە.. نووسینی: دانا حەمید

لە جیهانێکدا کە تیایدا سنوورەکانی نێوان تایبەتی و گشتی، ڕاستەقینە و خەیاڵ، بەردەوام لە گۆڕاندان، ڕۆمانی “نەفرەتی نەوبەهاران”ی بەختیار عەلی وەک ئاوێنەیەک دەردەکەوێت کە ڕەنگدانەوەی ئاڵۆزییەکانی کۆمەڵگایەک لە قۆناغی گواستنەوەدا پیشان دەدات. ئەم ڕۆمانە چەندین چەمکی سەرەکی تێکەڵ دەکات بۆ دروستکردنی وێنەیەکی فرەڕەهەند لە ئەزموونی مرۆیی و کۆمەڵایەتی، سیاسی و کەلتوری واقیعی کوردستان.

ڕۆمانەکە لەسەر دوالیزمی بینین و نەبینین دامەزراوە. کامێرا، وەک ئامرازی سەرەکی بینین، لە هەمان کاتدا دەبێتە ئامرازی نەبینین. ئەوەی دەبینرێت، ئەوەی تۆمار دەکرێت، لە ڕاستیدا پەردەیەکە بۆ شاردنەوەی ئەوەی نابینرێت. لێرەدا دەتوانین پەیوەندی بە تیۆری ژاک دێریدا دەربارەی “ئامادەیی/ نائامادەیی” بکەین. ئەوەی لە وێنەکەدا ئامادەیە، لە هەمان کاتدا ئاماژەیە بۆ نائامادەیی شتێکی تر.

شەرەف، وەک چەمکێکی ناوەندی لە ڕۆمانەکەدا، دەبێتە بارێکی قورس لەسەر شانی کۆمەڵگا، بەتایبەت ژنان. ئەم چەمکە، کە زۆر جار وەک بەهایەکی پیرۆز و نەگۆڕ پێناسە دەکرێت، لە ڕاستیدا دەبێتە زنجیرێک کە ئازادی تاکەکان بەند دەکات. لە جیهانی ڕۆمانەکەدا، ژنان بەردەوام لە ژێر چاودێری و کۆنترۆڵی کۆمەڵگادان، وەک بڵێی ژیانیان بەردەوام لەبەردەم کامێرایەکی نادیاردایە کە هەموو جووڵەیەکیان تۆمار دەکات.

کامێرا لەم ڕۆمانەدا تەنها ئامرازێکی تەکنیکی نییە، بەڵکو دەبێتە سیمبوڵێک بۆ چاودێری بەردەوامی کۆمەڵگا. لە لایەکەوە وەک ئامرازێک بۆ تۆمارکردنی مێژوو و پاراستنی یادەوەری کار دەکات، لە لایەکی ترەوە دەبێتە هێمایەک بۆ چاودێری بەردەوامی کۆمەڵگا. ئەم چاودێرییە، کە لە ڕواڵەتدا بۆ پاراستنی بەها و نەریتەکانە، لە قووڵاییدا دەبێتە هۆی دروستبوونی کۆمەڵگایەکی کۆنترۆڵکراو کە تیایدا تاکەکان بەردەوام لە ژێر فشاری خۆگونجاندن و خۆدەرخستندان.

ئەم دۆخە پرسیارێکی گرنگ دەوروژێنێت: ئایا لە کۆمەڵگایەکدا کە

هەموو شتێك دەبێت شەفاف و ئاشكرا بێت، چ جێگایەك بۆ تایبەتمەندی و ئازادیی تاك دەمێنێتەوە؟ ڕۆمانەكە هەروەها ڕووبەڕووی پرسیارێكی گرنگمان دەكاتەوە: ئایا ئەو مێژووەی كە لە ڕێگەی وێنە و تۆماركردنەوە دەپارێزرێت، بەڕاستی دەتوانێت گوزارشت لە قووڵایی و ئاڵۆزی ئەزموونی مرۆیی بكات؟ بەڵام لە لایەكی ترەوە، ژن وەك هێزێكی ئالەنگاریكار و بەرەنگاربوونەوە دەردەكەوێت. ژن لێرەدا تەنها بابەتی چیرۆكەكە نییە، بەڵكو دەبێتە خودی گێڕەرەوە و بكەری سەرەكی. ئەم دووفاقییە لە ڕۆڵی ژندا، وێنەیەكی ئاڵۆز لە دۆخی ژن لە كۆمەڵگای كوردییدا پێشكەش دەكات.

نەریت لەم ڕۆمانەدا وەك هێزێكی دووفاقی دەردەكەوێت. لە لایەكەوە، نەریت وەك سەرچاوەی شوناس و بەردەوامی كولتوری كوردی پێشكەش دەكرێت. بەڵام لە لایەكی ترەوە، نەریت دەبێتە بەربەستێك لە بەردەم گۆڕانكاری و پێشكەوتندا. ئەم ڕۆمانە هەوڵ دەدات پرسیار لەسەر ڕۆڵی نەریت لە كۆمەڵگای هاوچەرخدا بوروژێنێت و پێمان بڵێت كە پێویستە بە شێوەیەكی ڕەخنەگرانە ما مەڵە لەگەڵ نەریتدا بكەین.

توندوتیژی چەمكێكی تری گرنگە لەم ڕۆمانەدا. توندوتیژی لێرەدا تەنها فیزیكی نییە، بەڵكو فۆرمی جۆراوجۆر وەردەگرێت: توندوتیژی كولتوری، توندوتیژی زمانەوانی، و توندوتیژی سیمبوڵیك. توندوتیژی دەبێتە ئامرازێك بۆ سەپاندنی دەسەڵات و پاراستنی سیستەمی باو. بەڵام لە هەمان كاتدا، ڕۆمانەكە پیشانی دەدات كە چۆن توندوتیژی دەبێتە هۆی تێكچوونی پەیوەندییە مرۆییەكان و لەناوچوونی متمانە لە كۆمەڵگادا.

مێژوو و یادەوەریی دوو چەمكی تری گرنگن لەم ڕۆمانەدا. كامێرا، وەك ئامرازێك بۆ تۆماركردنی مێژوو، ڕۆڵێكی سەرەكی دەگێڕێت. بەڵام ڕۆمانەكە پرسیار دەكات: ئایا دەكرێت مێژووی نەتەوەیەك لە ڕێگەی تەنها یەك وێنەوە تۆمار بكرێت؟ ئەم پرسیارە ئێمە بەرەو تێگەیشتنێكی قووڵتر لە چۆنیەتی دروستبوونی مێژوو و ڕۆڵی یادەوەری لە پێكهێنانی شوناسی نەتەوەییدا دەبات.

شوناس چەمكێكی تری سەرەكییە لەم ڕۆمانەدا. شوناس لێرەدا وەك شتێكی نەگۆڕ و جێگیر پێشكەش ناكرێت، بەڵكو وەك پرۆسەیەكی بەردەوامی دروستبوون و گۆڕان دەردەكەوێت. ڕۆمانەكە پیشانی دەدات كە چۆن شوناسی تاكەكەسی و نەتەوەیی لە ژێر كاریگەری فاكتەرە جۆراوجۆرەكاندا دروست دەبێت و دەگۆڕدرێت.

دەسەڵات چەمكێكی تری گرنگە كە بە شێوەیەكی ناڕاستەوخۆ لە ڕۆمانەكەدا ئامادەیە. دەسەڵات لێرەدا تەنها سیاسی نییە، بەڵكو لە هەموو پەیوەندییە كۆمەڵایەتییەكاندا ئامادەیە. ڕۆمانەكە پیشانی دەدات كە چۆن دەسەڵات لە ڕێگەی چەمكەكانی شەرەف، نەریت، و

کولتوورەوە کار دەکات و چۆن کاریگەری لەسەر ژیانی تاکەکان دادەنێت.

زمان و گێڕانەوە دوو چەمکی تری گرنگن لەم ڕۆمانەدا. بەختیار عەلی لە ڕێگەی بەکارهێنانی زمانێکی شیعری و تەکنیکی گێڕانەوەی تایبەت، هەوڵ دەدات ئەو شتانە بگێڕێتەوە کە لە ڕێگەی زمانی ئاساییەوە ناتوانرێت دەربڕدرێن. ئەمەش پرسیار دروست دەکات لەسەر سنوورەکانی زمان و توانای گێڕانەوە لە دەربڕینی ئەزموونە مرۆییەکاندا.

سێکسیواڵیتە و جەستە دوو چەمکی تری گرنگن کە لە ڕۆمانەکەدا دەردەکەون. سێکسیواڵیتە لێرەدا تەنها بابەتێکی تایبەتی نییە، بەڵکو دەبێتە مەیدانێک بۆ ململانێی سیاسی و کۆمەڵایەتی. جەستە دەبێتە شوێنی نووسینەوەی یاساکانی کۆمەڵگا و لە هەمان کاتدا، شوێنی بەرەنگاربوونەوە و بەرخۆدان. ئەمەش پرسیارێکی گرنگ دەوروژێنێت: لە کۆمەڵگایەکدا کە تیایدا جەستە و سێکسیواڵیتە دەبنە بابەتی کۆنترۆڵی کۆمەڵایەتی، چۆن دەکرێت مانای ڕاستقینەی خۆشەویستی و پەیوەندی مرۆیی بدۆزینەوە؟

لە جیهانێکدا کە تیایدا سنووری نێوان تایبەتی و گشتی، ڕاستقینە و خەیاڵ، بەردەوام لە گۆڕاندایە، ئەم ڕۆمانە بانگەوازێکە بۆ بیرکردنەوەیەکی قووڵتر دەربارەی مانای ئازادی، شەرەف و مرۆڤبوون.

هەروەها، ڕۆمانەکە ئاماژە بە گرنگی ڕێوڕەسم و نەریت دەکات لە پێکهێنانی ناسنامەی تاک و کۆمەڵگادا، بەڵام لە هەمان کاتدا پرسیار دەکات: ئایا ئەم ڕیتواڵ و نەریتانە، کە زۆر جار بە ناوی پاراستنی شەرەف و بەها کۆمەڵایەتییەکان ئەنجام دەدرێن، لە ڕاستیدا دەبنە هۆی بەردەوامبوونی سیستەمێکی کۆمەڵایەتی ناعادیلانە؟

هەروەها ڕۆمانی “نەفرەتی نەوبەهاران” تیشک دەخاتە سەر پەیوەندی نێوان تاک و کۆمەڵگا، و ئەو فشارانەی کە کۆمەڵگا دەیخاتە سەر تاک بۆ پەیڕەوکردنی نۆرمە کۆمەڵایەتییەکان. ئەم فشارانە زۆر جار دەبنە هۆی دروستبوونی ناکۆکی ناوەکی لە تاکدا، لە نێوان خواستە کەسییەکانی و چاوەڕوانییەکانی کۆمەڵگا. ڕۆمانەکە بە وردی ئەم ناکۆکییە ناوەکییە دەخاتە ڕوو و هەوڵ دەدات پیشانی بدات کە چۆن تاکەکان هەوڵ دەدەن لە نێوان ئەم دوو هێزە دژ بە یەکەدا هاوسەنگی بدۆزنەوە.

ڕۆمانی “نەفرەتی نەوبەهاران”ی بەختیار عەلی تەنها ڕۆمانێک نییە لەسەر مێژووی کورد یان چیرۆکی ئافرەتێک. ئەمە وێنەیەکی ئاڵۆزە لە کۆمەڵگایەک کە لە نێوان نەریت و مۆدێرنیتە، نێوان مێژوو و داهاتوو، نێوان تاک و کۆمەڵدا ململانێ دەکات. ڕۆمانەکە بانگەوازی گۆڕانکاری و ڕووبەڕووبوونەوە لەگەڵ کێشە قووڵەکانی کۆمەڵگا

دەکات، بەڵام لە هەمان کاتدا هۆشداریمان دەداتێ کە ئەم گۆڕانکارییە لەوانەیە بە نرخێکی قورس بێت. ڕۆمانەکە ئەمە بەرەو تێگەیشتنێکی قووڵتر لە چۆنیەتی دروستبوونی مێژوو، ڕۆڵی یادەوەری لە پێکهێنانی شوناسی نەتەوەیی و مانای ڕاستەقینەی ئازادی و مرۆڤبوون لە جیهانی هاوچەرخدا دەبات.
ڕۆمانی "نەفرەتی نەوبەهاران" تەنها چیرۆکێک نییە دەربارەی کۆمەڵگایەکی دیاریکراو، بەڵکو ئاوێنەیەکە کە تیایدا دەتوانین ڕەنگدانەوەی ئەو کێشە و پرسیارە جیهانییانە ببینین کە سەردەمی ئێمە ڕووبەڕوویان بۆتەوە. ڕۆمانەکە بانگەشەی ئەوە دەکات کە پێویستە بە شێوەیەکی ڕەخنەگرانە و بوێرانە ڕووبەڕووی ئەو کێشانە ببینەوە کە کۆمەڵگاکەمان ڕووبەڕوویان بۆتەوە، ئەگەرچی ئەم ڕووبەڕووبوونەوەیە لەوانەیە ئازاربەخش و ناخۆش بێت.

نووسینی: دانا حەمید

سەدامیزم.. نەوزاد بەندی

سەدام حسێن کە هاتە سەر کورسی فەرمانڕەوایی ، مۆدێلی حوکمڕانیی مۆدێرنی نەهێشت و .. مۆدێلی فەرمانڕەوایی خێزان و دەستە و خێڵەی هێنایە ئاراوە ، ئەوەیش وەرچەرخانێکی زۆر ترسناک بوو لە مێژووی فەرمانڕەوایی عێراقدا ..بۆ نمونە لە فەرمانڕەواکانی پێش سەدامدا ، هیچ کەس نەیدەزانی خێزان و مناڵ و ئامۆزا و خزمەکانی سەرۆک کۆمار کێن و هیچ دەسەڵات و داهاتێکی گشتییان بەدەست نەبوو ..بەڵام کە سەدام بوو بە فەرمانڕەوا ، ئیتر کوڕ و کچ و خێزان و ئامۆزا و خاڵۆزا و خزمەکانی سەرۆک دەرکەوتن و .. تەنها بە هۆی خزمایەتیی سەرۆکەوە ، پۆستی گەورەیان لە سیستمی فەرمانڕەواییدا وەرگرت ..بوون بە کۆمەڵێ دەوڵەمەند و ئاغا و جەللادی چنگ بە خوێن ، بە ئارەزووی خۆیان یاساکانیان ئەشکاند و خەڵکیان ئەکوشت و ئەشکەنجە دەدا و سامانی گشتییان تەخشان و پەخشان ئەکرد ..
ئەم دۆخە ترسناکە لە مێژووی فەرمانڕەوایی عێراقدا ، هەر لە سەرەتای بوون بە سەرۆکی سەدامەوە دەستی پێکرد ، کاتێک لە هۆڵەی – خولد – هەموو ئەندامانی حیزبی بەعسی کۆکردەوە و .. بە کەیف و کێش و فشەوە ، ناوی کۆمەڵێک سەرکردەی حیزبەکەی خوێندەوە و پێی ووتن

دروشمی حیزب بڵێنەوە و بڕۆنە دەرەوە ! ، لەو سەرکردانە موحەمەد عایش بوو کە یەکێک بوو لەوانەی خەڵاتی یونیسێف ی هەبوو ، لەسەر قەڵاچۆکردنی نەخوێندەواریی لە عێراقدا ..

شایانی باسه ئەو ناوانەی کە سەدام حسێن خوێندنیەوە ، کە لە سەرکردە دڵسۆزەکانی حیزبی بەعس بوون ، لە هۆڵەکە کرانە دەرەوە ، بە تاوانی خیانەت بە حیساب دادگایی بکرێن …!

یەکێک لە وەزیرەکانی سەردەمی بەعس ئەڵێ : دادگاییکردنەکە بەم جۆرە بوو : نەعیم حەداد وەک سەرۆکی دادگای شۆڕش ، لاپەرەیەکی بە دەستەوە بوو ، ئەیخوێندەوە : فڵانی کوڕی فڵان : سزای سێدارە .. فڵانی کوڕی فڵان : سزای 25 ساڵ زیندان .. !! …. هتد ..

هاوڕێکانی واقیان ووڕ ئەمێنێ و لێی ئەپرسن : بە چ تاوانێک ئەم سزایانە سەپێنراون ؟

نەعیم حەداد ئەڵێ : نازانم ..! من لاپەڕەیەکم پێدراوە و پێم ووتراوە تەنها سزاکان بخوێنەرەوە و با چەک بەدەستەکانیش جێبەجێی بکەن !!

ئا لێرەوە ئیتر شتێک لە عێراقدا نەمایەوە بە ناوی یاسا و دادگا .. بەڵکو هەمووی خرانە ژێر خواست و ئارەزووی سەرۆک و خێزانی سەرۆکی فەرماندەوە ..میللەتیان بە جۆرێک ملکەچ و بەچەترسێن و شکستخواردوو کرد ، کە دەبوو لەگەڵ ناو هێنانی سەرۆکدا بڵێن خوا بیپارێزێ و .. هەزار و یەک سروود و نزا و وەسف و ناوی بەرزی تر بلکێنن بە ناوەکەیەوە ..

ئەم بە لاڕێدابردنی یاسا و دەستوور و فەرمانڕەواییە ، لەلایەن دەزگا ئەمنییە جیهانییەکانەوە نەخشەی بۆ کێشرا بوو ، پشتگیریی دەکرا و .. لە ماوەی زیاتر لە 25 ساڵدا ، بیرۆکەی فەرمانڕەوایی مۆدێرن و ئاساییان لە مێشکی هەموو عێراقییەکاندا هەڵکەند .. بەو مانایەی سەرۆک ، واتا ژنەکەیشی سەرۆک و یاسا بە دەست و یاسا شکێن و خەڵک کوژە و خاوەنی سەر و ماڵی میللەتە و بۆی هەیه هەر یاسایەک خەیاڵی بۆی بچێ ، جێبەجێی بکا ..

واتا کوڕی سەرۆک بۆی هەیه هەر کچێک پێی جوانە ، پەلکێشی ژووری نوستنەکەی بکا و دەستدرێژیی بکاتەسەر و ئەگەر بە دڵیشی نەبوو بیکوژێ ..بۆی هەیە ببێ به وەزیر ، به هەر پلە و،پایەیەکی سەربازی و مەدەنیی ، کە خۆی حەزی لێیەتی ..بۆی هەیە کێی بوێت، بیکوژێت .. بۆی هەیە دەستشۆڕی زێڕ و ئاودەستخانەی زێڕ و ئوتومبیلی زێڕ و کڵاشینکۆفی زێڕو هەموو شتێکی زێڕی هەبێ چونکە ئەو کوڕی سەرۆک□کە زێڕە ..بۆی هەیە چەندان گۆرانیبێژ و سەماکەر لە هۆڵێکدا کۆبکاتەوە و گۆرانی و سەمایان پێ بکا ، چەکیان لێ ڕاکێشێ و فیشەک بتەقێنێ و بنمیچی هۆڵەکە دابێژێ و گڵۆپ و سورەیا هاڕە پێ بکا ،

کەسەکیش بەی نەبێ وورتە بکا ، ئەبێ هەمووان لەسەر کەیف و پێکەنین و گورانی و سەماکردن بەردەوام بن ، وەک ئەوەی لە جیاتی فیشەک ، گوڵباران کرابن ..
ئەبێ میزاجی سەرۆک بکرێتە دەستووری ووڵات ، بۆ نمونە بە خەیاڵیدا بێت هەر ماڵێک کوڕی پێشمەرگەی هەبێ ، ئەبێ خانووەکەیان بڕوخێنرێ ، لەگەڵ شەش خانووی لای ڕاست و شەش خانووی لای چەپ .. ئەبێ هەر گەنجێ لە سوپا ڕایکردبێ ، گوێچکەی ببڕن و ناوچاوی داخبکرێ بە مەری ترسنۆکیی ..ئەبێ لەو شوێنەی کوڕەکەی بریندار کراوە ، کە شەقامێکی سەرەکیی پایتەختە، بکرێ بە شانۆ و هەرچی گۆرانیبێژ و سەماکەر و ووتاربێژی مزگەوتەکانە ، بۆ ماوەی چەندەها هەفتە و بە شەوەی بیست و چوار سەعاتیی ، لەوێدا کۆببنەوە و سروود و سەما و نزای چاک بوونەوە بۆ قەد و باڵای کوڕەکەیدا بڵێن ، هات و چۆ لەو چوار ڕێیانەدا بە تەواوەتیی ڕاوەستێنرێ .. ئەبێ لە هەموو ماڵ و مزگەوت و دوکان و کۆمپانیا و شەقام و مەیدانێکی ووڵاتدا وێنەی سەرۆک هەڵواسرێ .. ئەبێ لە ڕۆژی له دایکبوونی سەرۆکدا هەموو وڵات ئاهەنگ بگێڕێ ..ئەبێ سەرۆک کە بڕیاری هەر جۆرە شەڕێکی دا ، خوای ئەکرد شەڕ لەگەڵ هەموو جیهاندا بێ ، هەمووان جێبەجێی بکەن ..ئەبێ لە هەڵبژاردندا هیچ ڕکابەرێکی نەبێ و هاووڵاتی تەنها بەی هەبێ لە هەڵبژاردنی سەرۆکدا ئا یان نا بەکاربێنن ، جا قوڕ بەسەر ئەوەی ئەڵێ نا ..
هەر منالێ و تواڵ و نەخوێندەوارێک سەرۆک کەیفی پێ بێ ، بەی هەیە گەورەترین پلەی سەربازیی پێ بدا ..خۆیشی پلەی موهیب ڕوکن کە باڵاترین پلەی سەربازییە وەربگرێت ، بە بێ ئەوەی لە ژیانیدا یەک خولەک خزمەتی سەربازیی کردبێ .. بڕوانامەی دکتۆرا و پڕۆفیسۆریی ، وەک کەینی نەستەلەیەک وا بێ بۆ خۆی و هەر کەسەک بیەوێ ،یەکسەر پێی دەدرێ ..بەی هەیە مۆڵەتی شۆفێریی بدات بە کوێر ..بەی هەیە تەمەڵترین خوێندکار له بەرزترین کولێجدا دابنێ.. بەی هەیە مەزرا بسووتێنێ بیکا بە سەربازگا .. … هتد ..
لە هەمووی گاڵتەجاڕتر، کوڕە گەورەکەی کاتێ بە حیساب لە پۆلی دوانزەی زانستی بوو ، ساڵی 1982 ، کرایە یەکەمی عێراق ، لە کاتێکدا ڕێبوار هەگر گۆران کە نەوەی شاعیری بەرز ، عەبدوڵا گۆران بوو ، یەکەمی عێراق بوو ، ئەویان کردە دووەم و کوڕی سەرۆکیان کردە یەکەم …
ئەم نمونانە ، سەلمێنەری ئەو بێ حورمەتیکردنەن کە سەدام بە یاسا و دەستووری ووڵاتی کرد .. ئەو لە ڕێلادان و بە لاڕێدابردنەی فەرمانڕەوایی بوو کە تاکو هەنووکە پیادە دەکرێ و زۆر زیاتریش بووە ..

دەخەکی شەرمئامێز و ناشیرینە ناوی دەنێم سەدامیزم .. قوتابخانەیەکە تیایدا سوکایەتیی بە مرۆق و مێژووی مرۆق و ئاینی مرۆق و ئەخلاقی مرۆق دەکرێ .. یاساکانی مرۆقایەتیی و هەموو شتێک لەلایەن سەرۆک و توتڵەکانیەوە له پێ دەکرێ ..

تیایدا مرۆق هێندە بچوک و بێ ڕێز و بێ ماف دەکرێ ، کە بوون و نەبوونی وەک یەکتریان لێ دێ .. کە تیایدا سەرهەڵگرتن و مردن ، تاکە دوو ڕێگان بۆ ڕزگار بوون ، چونکە کۆمەڵگاکە هێندە خەسێنراوە و سەرکوتکراوە و هێندە سەگ و گورگی سیخوڕی تێبەردراوە ، هیچ هیوایەکی شۆڕش و ڕیفۆرمی تێدا نەماوە .. سەرۆک خۆیشی لە بنچینەدا سیخوڕێکی دەزگایەکی سیخوڕیی جیهانییە ، بە جۆرێک دەزگا ، سیخوڕیە جیهانییەکان ، زیاتر لە 20 ئەگەری ڕوخانی ئەو ڕژێمەیان دیاری کردبوو ،کە تەنانەت یەکێک لەو ئەگەرانە ڕاپەڕینی کریستیانەکانی عێراق بوو کە لاوازترین ئەگەر بوو ، چارەسەری خێرایشیان بۆ هەموو ئەگەرەکان دۆزیبۆوە ، بۆ ئەوەی سەدام بەردەوام بێ .

کەواتە هەر سیستمێک ، ژنی سەرۆک و کوڕ و کچ و ئامۆزا و خاڵۆزا و خزمان و هاوڕێیانی سەرۆک تیایدا دەرکەوتن و دەسەڵاتدار و بڕیار بەدەست بوون ، سەر بە قوتابخانەی سەدامیزمە..

هەر سیستمێک هاووڵاتی بێ ماف و بێ هیوا و بێ داهاتوو ، وەک قالۆنچە لەناو تاریکی و پشتگوێخستندا بژی ، لە بەرامبەردا سەرۆک و خێزان و بنەماڵە و هاوڕێانی وەک پاشا بژین ، ئەو سیستمە ، سەر بە سەدامیزمە ..

هەر سیستمێک باج و خەراجی لەسەر هاووڵاتیانی بە دەسەڵات زیاد کرد و ..بازرگان و کۆمپانیا زەبەلاحەکانی حیزبیە قائیدەکان ، وەک بەرزەکی بانان لێی دەرچوون ..

سامانی نیشتمانی و زەوی و ئاوی نیشتمان بوون بە موڵکی سەرۆک و خێزانەکەی ..

هەڵکوتانە سەر و کوشتن و بڕینی بیری جیاواز و ئازاد ..

بەشینەوەی پلەی سەربازیی بە سەرۆک و خزم و دەست و هاوڕێانی ..

بەخشینی پلەی دکتۆرا بە هەر کەسێک زوڕنازەنی سەرۆک و خێزانەکەی بێ ..

بەرەڵڵا کردنی کۆمەڵگا لە خراپترین دۆخی ژیاندا ..

گرنگیدان بە ڕاگەیاندن بۆ جوانکردنی سەرۆک و .. گەورەکردنی سەرۆک و ..بەهێزکردنی سەرۆک و .. بێ ئومێدکردنی خەڵک ، بە جۆرێک دەزگا و زانکۆ حوکومییەکان هیچ خزمەگوزارییەکیان تێدا نەمێنێ ، بەڵام بودجەی وەزارەتی ڕاگەیاندنی حوکمەتەکەکەی سەدام ، بێ پایان بوو ،

بودجەکەی کراوە بوو ، واتا چی خەرج ئەکا ، حیساب کراوەیە ، تەنانەت جارەکیان وەزیرەکی ڕاگەیاندنی دەرکرد لەبەرئەوەی ئەو سالە بودجەیەکی زۆری لە ڕاگەیاندندا خەرج نەکردبوو ، واتا وەک پێویست پارەی تەخشان و پەخشان نەکردبوو لە جوانکردنی سەرۆک و خەزانەکەیدا ..!! به جۆرێک کارگەی کاشی و پەیکەرتاشیی تایبەت بە پەیکەری سەدام ، لە ئیتالیادا ، تەرخانکرابوو بۆ دروستکردنی دەیان هەزار پەیکەر و جیداریی سەرۆک لە کاتێکدا سەربازەکانی ڕیسوا و برسی و موحتاجی نانێک بوون ، لە تەرمینالە و مەیدانەکاندا وەک سوالکەر کەوتبوون ..
ئەمە زەرابەکانی سەدامیزمە کە دێنە دەرەوە و کۆمەڵگا بۆگەن و ناشیرین ئەکەن ..
هەر سیستمێ ، لە ئاست داواکاریی خەڵکدا کوێر و کەڕ و لاڵ بوو .. بە حەشاماتی هەژی تایبەتی چەکدار دەورە درابوو .. لە گوزەر و بازاڕ و شوێنە گشتییەکاندا دەرنەکەوت .. تەنها لەسەر سکرینەکانی تی ڤی بە جل و بەرگی شاهانە و کاتژمێر و ئەکسسواراتی ملیۆنەها دۆلارییەوە ، خۆی نمایش کرد ..لە کۆشکی خەیاڵیی فیرعەونیی و فڕۆکەخانە و گەشتیی ووڵاتان و تەوقە کردن لەگەڵ کەسایەتییە کۆڵۆنیالیستە جیهانییەکاندا ، لە پایتەختە کۆڵۆنیالیستەکاندا ، بە قسەی فودراو و بێ بنچینە و نالۆژیکیی و ڕاو و ڕەویکرندا ، خۆی نیشاندا ..
ئەوە بزانە تۆ لە بەرامبەر سیستمەکی سەدامیزمدایت ..تۆ داهاتوو و خەون و هیواکانت لە گۆڕ نراون .. تۆ لەبەردەم ناشیرینترین سیستمی فەرمانڕەوایییدایت کە لە ڕاستیدا سیستم نییە ، بەڵکو گەمەیەکی دەزگا سیخوڕییە داگیرکەرەکانی جیهانە ، بۆ دەستگرتن بەسەر داهات و داهاتووی میللەتە خاوەن پەیام و شارستانییەکانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا ..
ئەوەیش وەک یەکێک لە بیریارەکان ئەڵێت : ئەمەریکا کێشە و ڕقێکی گەورەی هەیە لە بەرامبەر کۆمەڵگا خاوەن پەیام و شارستانی و مێژووەکاندا ، چونکە خۆی مێژووی نییە و بنچینەکەی نادادییە و خاوەن پەیام و شارستانیی نییە ، کلتورەکی شەرافەتمەندانەی نییە ، ناچار خۆی ناو ناوە جیهانی نوێ ، لەکاتێکدا لەسەر زوڵم و نادادیی ڕۆنراوە .
بەو جۆرە ئەو نیشتمانە خاوەن مێژوو و سەروەرییانە ، پێ پێ دەکەن لە دەسەڵاتداری گەمژە و نەزان و دز بەیەک ..لە نووسەر و ڕۆژنامەنووس و لەشفرۆشی دز بەیەک .. لە شاعیری ڕیسوا و سەرشۆڕی دز بەیەک ، کە بە ئافەرینێک ، بە پارچە نانێکی حەرام ، سەدامەکانت بۆ ئەبەنە کۆشکشانی فەلەکەوە ..سەفسەتە ..چەنەبازیی

.. بەینباخلەمی بە هەڵوێست و نەخوێندەوار ، ئەمە سیاسەتی (فرق تسد) واتە سەروەریی لە هەڵوەشاندندایە .

بە شێوەیەک ، پایتەختەکی وەک بەغداد ، کە ڕۆژێ لە مێژان پایتەختی سیاسەت و زانست و ئەدەب و هونەری هەموو جیهان بووە و تیایدا بۆ یەکەمجار کاتژمێر دروست کراوە ، بووە بە پایتەختی ترس و سە و مافیا و چەقەکێش .. بە هیوایی و ڕەشبینی و کەوتنی هەموو پایەکانی مرۆڤایەتیی ..

برسێتی و نەخوێندەواری و بێکاری و تایفەگەری و خێزانپەرستی و خۆپەرستی و لێکهەڵوەشان و جەنگی ناوخۆ و دەرەوەی بە مەعنا ..نەمانی شتێک بە ناوی یەکبوونی نیشتمانیی و ..بڵاو بوونەوەی دژایەتی نێوان شار و گوند و ئایین و ئاینزا و ئایدۆلۆژیاکان ..داڕمانی کولتوریی نەتەوایەتی و ئەخلاق و بەها کۆمەڵایەتییەکان ..

ئەمانە و زۆر لەوانە زیاتریش دیاریی سەدامەکان و قوتابخانەی سەدامیزمە بە گەلەکانیان ، کە کۆلۆنیالیستە جیهانییەکان لە پشتیانەوە وەستاون و داکۆکییان لێ دەکەن ..لێرەدا ئیتر هەموو کۆمەڵگا ئەشێوێ ، تاکە شت کە بە ڕێک و پێکیی ئەڕوات بە ڕێوە ، نەوت و داهاتی ئەو میللەتانەیە بە عەمباری نەوت و داهاتی زلهێزە جیهانییەکان ..

چیرۆکی پەیکەری (ئولا یاکۆبسۆن).. ئا: کامەران حاجی ئەلیاس

پەیکەری (ئولا یاکۆبسۆن)، یەکێکە لە پەیکەرەکانی هونەرمەندی دیاری کورد (شوان کەمال)،کەلە کتێبخانەکەی مەندا لە شاری یەتەبۆری مەملەکەتی سوید دانراوە.

لەسەر چۆنییەتی دوروست بوون و دانانی پەیکەری ئولا یاکۆبسۆن هونەرمەندی کورد شوان کەمال دەڵێت” ساڵی 2016 تازە هاتبومە واڵت سوید ماوەیەك بوو بە ئیش بوم لە چەند شوێنێك ،هەوڵی ئیشکردنم دابوو CV خۆمەم بە ناردبوون،باسی ئەوەم کردبوو کە پەیکەرسازێکی،کوردم بەڵام ڕەگەزنامەی ئەڵمانیم هەیە و شارەزای

بواری پەیکەرسازیم،ئیشی هونەری و بەتایبەتی پەیکەرسازی کەمەك زەحمەت و گرانە بەهەی کەمی ئەوکارگانەی پەیکەر دروست ئەکەن،بە نمونە لە هەمو وڵاتانی سکەندناقیا لەوانەیە 4 یان5 شوێنی وای لێبێت".
هەروەها پەریکەر ساز شوان دەڵێت"خۆشبەختانە لە چەند شوێنێکیان ڕەزامەندیان هەبوو بە کارکردنم بەڵام هەنێکیان گونجاونەبوون چونکە زۆر دوربوون لەوانە دانەیەك لە کۆبنهاگنی پایتەختی دانمارك و دانەیك لە خوار شاری ستۆکهۆڵم بو دانەیەك لە فینەلەند،دانەیەك نزیکی خۆمان بو ئیتر کاتیان بە دانام بچم قسەیان لەگەڵ بکەم،کە ئیش و کارەکانم پیشان دان لە ئەڵمانیا و هەنێ وڵاتی ئەوروپی یەکسەر ڕازی بون کاریان لەگەڵ بکەم".
شوان کەمال زیاتر دەڵێت"جا چیرۆکی دروستکردنی ئەم پەیکەرە لەوێوە دەست پێ ئەکات،کاتێك خاوەنی کارگەکە (ڕۆبەرت کاسالاند) لەهەمان کاتا مامۆستای زانکۆش بوو لە شاری مالمۆ وتی: شوان داوای پەیکەرێکیان لێمانکردوە ئەتوانی دروستی بکەی بۆمان؟ منیش دوای ئەو دابەڵانە زۆر خۆشحاڵ بووم بەوەی ئەو کارەیان بە بکەم،ئیتر هەستام بەکۆکردنەوەی زانیاری و پەیاکردنی مۆدێل بە دروستکردنی پەیکەرەکە، داڕشتن و بیرۆکەی پەیکەرەکە لەسەر دواکاری و ڕێکەوتن بوو لەگەڵ چەند کەسی شارەزای بواری هونەر و ڕخنەی هونەری ودوایی شارەوانی یەتەبۆری".

ئولا یاکەبسەن کێیە؟

هونەرمەند شوان کەمال دەڵێت"ئولا یاکەبسەن هونەرمەندێك و ئەکتەرێکی شانۆ و سینەمای سویدی نەمساویە،لە شاری یەتەبۆری ژیاوە لەنێوا ساڵەنی پەنجاکان و شەستەکانی سەدەی ڕابردو،لەم ساڵنەی،دوایی شارەوانی شارەکە بڕیاری داوە شوێنێك بکرێت بەناویەوە بە تەحدیدی ئەکەوێتە گەڕەکی مەیدانە بەردەم کتێبخانەی گشتی،لە ئێستایا پەیکەرەکە لەو دانراوە".
لەسەر چۆنیەتی دورست کردنی پەیکەرەکە شوان دەڵێت"ماوەی 4 مانگێك خەریکی دروستکردنی پەیکەرەکە بوم لەمادەی گەچ وبەرەك،دوایی لە کارگەی داڕشتنی کانزاکان (مەیالە)لە شاری مالمۆ پەیکەرەکە کرایە بڕۆنز،لە شوێنی دانانی پەیکەرەکە هەنێ کاری سیرامیکی و نوسین هەیە هونەرمەندی سویدی(بیەرن کانسەن) ئەوکارانەی چاکردوە کاتی خۆی ئەم ئوال ویاکەبسنە لە فیلمێکا بەناوی (سەمایەك لە هاوینا) لە کەنارەکانی ئیتالیا بە شێوەیەکی نیمچە ڕوت دەرئەکەوێت،ئیتر توشی سەرزەنشت و ڕەخنەیەکی ئەوکاتەی میدیاکان و خەڵکی سکەندناقی ئەبێتەوە، بۆیە پەیکەرەکە ئاماژە و گوزارشت لەوە ئەکات کە

بەناهەق و نادادپەروەرانە بوە ئەو رەخنانەی ئەو سەردەمە لەم خاتونە گیراوە”.

لەسەر پێکهاتەی پەیکەرەکە هونەرمەند شوان کەماب دەڵێت”پەیکەرەکە پێکهاتوە لە مناڵێکی زنجی ڕەشپێست بەشێوەیەکی توڕە دەستێکی بەرزکردۆتەوە پرسیار ئەکات ئەڵی لەسەرچی و بۆ واتان کرد ئەوکاتانە بەرامبەر ئەم خاتونە هونەرمەندە،لەسەر بلوزەکەی تایتڵی ئەوفیلم□(سەمایەك لە هاویندا)م دروستکردۆتەوە لەسەر شێوەی ڕیلیف.

شایانی باسە ئەم خاتونە لە ساڵی 1929 لە دایکبوە لە ساڵی 1982 لە نەمسا کۆچی دوایی کردوە ،خاوەنی گەلێك فیلمە لە واڵتی سوید و ئەلەمانیا و ئەمەریکا چەند خەڵاتێکیشی بەدەست هێناوە.

بۆ زانیاری زیاتر لەسەر قۆناغەکانی دروستکردنی پەیکەرەکە دەتوانن سەردانی کەناڵی یوتۆبی هونەرمەند شوان کەمال بکەن ، یان لە گۆگڵ بنووسن شوان کەمال .

ئا – کامەران حاجی ئەلیاس

کورتەچیرۆک: مەلا.. نووسینی:

ئامانج شەروانی

دەرگایەکەی توند دوای خۆی پێوەدا، هەر لە قولینچکی لای چەپی دەرگاکە چوارمشقی ڕوونیشت، پشتی خۆی بە دیوارەکەدا دا، دەستەکانی خستنە ناو یەکتری و خۆی خڕ کردەوە، فرمێسک وەکوو باران بە چاوانیدا دەهاتە خوارەوە، هەنیسکی گریانی وەکوو دەنگی نای نەو گۆرانییەکی خەمناکی سەبا وابوو، دەنگی قڕزەونی هەناسەی ئەم دەندەیە لە گوێکانی دەزرینگانەوە و گوێیەکانی کاس کردبوو.
دەترسا، زۆر دەترسا، ڕمبە ڕمبی دڵی هەر لە ڕێزمی دەفی دەروێشەکی حاڵگرتوو دەچوو.
دیمەنەکان وەکوو فلیمەکی تاریکی ترسناک دەهاتنەوە بەر چاوانی.
ئەوی لە فەقێیەکانی تر جیا کردەوە، پێی گوت: «بمەنێرەوە، کارەکم پێتە.» چاوی خۆی لە سوور کردەوە، نەوەکا بە کەسی بگێڕێتەوە.
بەسەریدا قیڕاندی: «کەس باوەڕت پێ ناکات، کەس لە مەلایەکی بەشانوشکۆی وەک من ڕانابینێت کە کارێکی ئاوا بکات.» ئەو خەڵکی چەن بە فەقێیەکی لووسکەی جەوان باوەڕ دەکەن، فەقێیەک کە هەشتا هەر سمێڵیشی گووگرە نەبووە.
چوار حەفتە بەر لە ئەمڕۆ، لەگەڵ باوکی بە ژوورە کەوتن، مەلا ڕووی گەشاوە، فەرمووی لە هاوڕێیەکەی و لە منداڵەکە کرد، گفتی پێیان دا کە (هاوار) لەسەر چاوانی خۆی بپارێزێت. ئە ئەدی کوڕی هاوڕێیە گیانیی بە گیانییەکەی نییە! لەگەڵ فەقێیەکانی تر دەستی کرد بە خوێندنی سیپارە و خوێندنەوەی قوڕئان. لەگەڵ هەر وەڵامێکی ڕاست، مەلا ماچێکی لەسەر ڕوومەتی دەکرد و دەستێکی لەسەر ڕانەکانی دادەنا و توند توند دەیگوشین!
هەتا ئێستا تارمایی مەلا وەکوو دێوەزمەیەک بەر چاوانی گرتووە.
کاتێک جوببەکەی داکەند و بانگی کردە سەر کەشی خۆی، پێی گوت شتێکت پێ پیشان دەدەم، هەتا ماویت لە بیری ناکەیت. نەیدەزانی چی دەگوزەرێت، چاوانی مەلا بە وەکوو دوو چاوی کەمتیارێکی چاوبرسی دەبریسکێنەوە، دەنگەکەی بە وەک دەنگی سیسارکێکی مردووخواردووی لە هاتووە! ئای دەبێت چی بگوزەرێت.
ویستی هەڵبێت، بەڵام مەلا لەو خێراتر بوو و پێشی لێ گرت، هاواری کرد، زۆر لێی پاڕایەوە، گوێیەکی قوڵاخی نەدەزییەوە. سەرنجی نەخشەکانی سەر دیواری حوجرەکەی مەلای دەدا، هەستی دەکرد کە ئەوانیش لەگەڵ ئەو هاوار دەکەن، بەڵام کەسێک نایانبیستێ. ئێشێکی زۆری بۆ هات، پڕ بە دەنگی خۆی قیژاندی، کەوتە پەلەقاژێ، گەلێک پاڕایەوە.

ئێستا چۆن ڕووبەڕووی باوکی ببێتەوە، چۆن بۆی بگێڕێتەوە، بەڵکوو چی بۆ بگێڕێتەوە، کە باوەڕی پێ دەکات. چۆن سەیری ئەو چاوانی مەلا بکات، چۆن جارەکی تر بۆ مەدرەسەکەی مەلا بگێڕێتەوە. ئە چۆن دەتوانێت نەگێڕێتەوە، ئەدی باوکی گومانی لێ ناکات؟ باشە چ وەڵامی باوکی بداتەوە. دەبێت باوکی چی لێ بکات، چۆن چۆنی دارکاری بکات! ئێستا ئەو بووەتە مایەی سەرشۆڕی بۆ خۆی و بنەماڵەکەی!
ناوی خۆی هاتە بەر گوێ، دەنگەک لە پشت دەرگاوە، دەنگی دایکی بوو، بانگی دەکرد بۆ نانخواردن. نانخواردنی چی، ئەو ئەمڕۆ هەر خۆی خواردەتەوە، هەر خەمی خواردووە، جا چۆن جارەکی تر لەگەڵیان دانیشێت، ئەی هەموویان هەستی پێ ناکەن، ئەی نابێتە گاڵتەجاری دەستی برا و خوشکەکانی! چۆن لەم ژوورەدا بێتە دەرەوە، ئێستا هەموویان دەزانن، هەواڵ گەیشتووەتەوە بەر گوێی هەموویان!
دەنگی کەلانی دەرگاکە هات، خۆی وەکتر هەناوە، سەری خۆی شۆڕتر کردەوە، وەک ئەوەی بیەوێت خۆی بشارێتەوە بەڵکوو نەیبینن. دەرگاکە کرایەوە، ڕووناکی خۆر ڕژایە نێو ژوورە تاریکە ئەنگوستەچاوەکە، دایکی هاواری لێ هەڵسا، ئەوە بۆ وەڵام نادەیتەوە هیچ و پووچ! پیلی منداڵەکەی گرت و بە پێش خۆی دا. ئەمیش لە ترسانا بە دەستەکانی پاشەڵی خۆی گرت نەوەکا دیسانەوە هەتک بکرێتەوە.

واتای وشەکان:
ڕەزم: واتە ئیقاع، یان ڕیتم.

نووسینی: ئامانج شەروانی

قەیران.. سامان خدر

لەزمانەوانیدا دەوترێت توشی قەیران بووین واتە نارەحەتی و تەنگژەمان هاتوەتە پێش . یان لە کشتوکاڵدا دەوترێت ساڵەکە قەیراناوی بوو واتە قاتی و قڕی و کەم بەرهەمی بوو .

بەڵام لەڕووی بەکارهێنانەوە :واتە چارەسەری کێشەیەک بەبنبەست گەشتوە و ئاستەنگ و کەسپ ڕێگرن لە پیش چون و چارەسەرکردنیدا.

قەیران چییە؟ وەهۆکاری دروستبوونی چییە؟

وەک پێشتر ئاماژەمان پێدا هەندێک جار بەهۆی ناڕوونی سیاسەتەکان یا پلانی هەڵە یان بریاردانی سەرپێی و هەڵەشە یان هەرهۆیەکیتر وادەکات قەیران دروست بێت و دواتر کۆنترۆلکردنی ئاسان نەبێت.

بارودۆخێکی ناسەقامگیری یان مەترسی، وەک لە کاروباری کۆمەڵایەتی، ئابووری، سیاسی، یان نێودەوڵەتیدا، کە دەبێتە هۆی گۆڕانکارییەکی یەکلاکەرەوە.

-هەروەها هەندێک جار دەرەنجامی بونی خەلەل لە (دەزگای نەخشەو پلاندانان . بەریوەبردن و ریکخستنی کارەکان . ڕێنماییەکان . دەزگای چاودێری . دەزگای بریارو بریاری نابەجێ) قەیران دروست دەبیت.

بەواتایەکیتر قەیران بریتیە لە :

ئەودۆخە ناهاوسەنگ و ناریکەیە کە لەنێوان ئەوەی کراوە و ئەوەی پێویست بوو ئەنجام بدرایەت دێتە ئاراوە

ئیستا لە کوردستان بەهۆی نەبونی پیلانی پێشوەختەو نەبونی نەخشەدانانی بنەرەتی و ، هەلەی سیاسی و سەرکردەکانی کورستان نەبونی چاودێرێکی بێ لایەن و نەبونی بەڕێوەبردنێکی باش لەوڵات ئەم قەیرانان کەدروست بوون .

ئەگەر لە کوردستان لە سالانی رابردوو کێشەی کارەبا و ئاو و ریگاو بان و کێشەی سوتەمەنی چارەسەر بکردایە ، ئەوا ئەم دۆخە ناخۆشە و کێشەکانی ئێستا دروست نەئەبوو.